

NEPOZNATI DIO RUKOPISNE ZBIRKE
IVANA BERČIĆA

С. О. ВЯЛОВА, Неизвестные глаголические и кириллические памятники собрания Ивана Берчича в Отделе рукописей и редких книг Государственной публичной библиотеки имени М. Е. Салтыкова-Щедрина. Советское славяноведение, № 2, Москва 1980, 63–74.

Ovogodišnji drugi broj *Sovjetske slavistike (Sovetskoe slavjanovedenie)*, dvomjesečnika Instituta za slavistiku i balkanistiku Akademije nauka SSSR, donosi rad S. O. Vjalove »Nepoznati glagoljski i ćirilski spomenici zbirke Ivana Berčića u Odjelu rukopisā i rijetkih knjiga Državne javne biblioteke Saltikova-Ščedrina«, s kojim se u povodu 110. obljetnice smrti zaslužnoga Zadrana vriedno upoznati.

U Rukopisnom odjelu i Arhivu Državne javne biblioteke u Lenjingradu i Lenjingradskom arhivu Akademije nauka SSSR Vjalova je proučila korespondenciju koja otkriva način na koji je zbirka rukopisa i prvotiskanih knjiga Ivana Berčića dospjela u Lenjingradsku biblioteku. Nakon prerane smrti sina, cijenjenoga glagoljaškog filologa i jednoga od prvih akademika JAZU Ivana Berčića (1824–1870) Mihajlo Berčić ponudio je njegovu zbirku na prodaju. Ruski slavist Anton Semenovič Budilovič doznao je od slovačkoga lingvиста, profesora Praškog sveučilišta Martina Hattale da su zbog nedostatka sredstava Jugoslavenska akademija i Češki muzej odustali od otkupa Berčićeve zbirke, pa je o tome obavijestio kustosa Rukopisnog odjela Imperatorske javne biblioteke u Petrogradu Afanasija Fedoroviča Byčkova s napomenom »da Javna biblioteka ne smije iz svojih ruku ispustiti takvu zbirku«. Byčkov je odmah prihvatio ponudu i pristao da isplati M. Berčiću 600 fiorina. Iz pisama Byčkova, Budiloviča, Hattale i M. Berčića doznaje se da je zbirka 26. kolovoza 1873. iz Zadra otpremljena za Prag Hattali na Berčićev trošak, a odatle preko knjižara Leopolda Vossa u Leipzigu za Petrograd na trošak Javne biblioteke. U urudžbenom zapisniku Biblioteke zapisano je da je 29. (17) siječnja 1874. upućena Mihajlu Berčiću u Zadar mjenica od 600 fiorina.

Slavistima 19. i 20. st. koji su se zanimali za Berčićevu zbirku rukopisa u Lenjingradu poznato je bilo pet glagoljskih kodeksa (4 na pergameni, 1 na papiru) i oko 180 glagoljskih fragmenata (280 listova) na pergameni, uvezanih u dva sveska, datiranih u razdoblje od 13. do 16. stoljeća. U svom izlaganju Vjalova donosi čitav zapis s poznate fotografije I. Berčića koju je on sam uklopio u 1. svezak fragmenata kao 1. stranicu. On glasi: *Pop Ivan Berčić začastni kanonik sborne crkve s. Jeronima u Rimu i prvostolne sv. Stošie u Zadru. Pravi član Jugoslavjenske Akademije u Zagrebu i dopisni Učenoga Društva u Biogradu. Naučitelj Bibličkih nauka, iztočnih*

*Jezika, i Slovinskoga staroga crkavnoga i novoga pučkoga na sredotočnoj za Dalmaciju katoličkoj bogosloviji u Zadru.*¹

Autorica izvještava da je nedavno u neobrađenom fondu Rukopisnog odjela Lenjingradske javne biblioteke pronađen kompleks glagoljskih i ćirilskih rukopisnih fragmenata iz doba od 15. do 19. stoljeća, pisanih na papiru, izmiješanih s listovima raznih Berčićevih konceptata i bilježaka. Brižljivim uspoređivanjem autorica je utvrdila da glagoljski i ćirilski fragmenti pripadaju Berčićevoj zbirci, a da bilješke sadrže njegove transkripcije već poznatih lenjingradskih glagoljskih fragmenata i podatke o njihovu porijeklu. Kako se među njima nalaze i transkripcije originala kojih nema u Lenjingradskoj biblioteci, važne su za određivanje porijekla rukopisa koji su ostali u domovini (Krk, Zagreb). Kao primjer Vjalova navodi *Blagdanar 1506*, opisan u Štefanićevim *Glagoljskim rukopisima Jugoslavenske akademije* pod br. 204, za koji je označeno da se ne zna kako je dospio u Akademiju, a nalazi se u konceptu Berčićeva popisa »Rukopisi glagoljske ilirskim narečjem« pod br. 25, iz čega slijedi da je nekada pripadao Berčiću. Na temelju tog popisa i drugih bilježaka ona proširuje broj mjesta u Hrvatskom primorju i Dalmaciji koje je Berčić obilazio u potrazi za glagoljskim rukopisima.

Po mišljenju Vjalove ovaj je dio zbirke ostao po strani i nepoznat zato što se nakon kupnje pažnja posvetila važnijim, starijim, sređenim i popisanim rukopisima na pergameni i inkunabulama. Neugledne rukopise na papiru i učenjakove bilješke možda je vlasnik nasljednik jednostavno priložio zbirci ne popisavši ih i ne sredivši.

Novootkriveni rukopisi navedene zbirke sadrže »različite dokumente, pisma, propovijedi, molitve i dr., koji su gotovo svi pisani na hrvatskom ili srpskom jeziku uglatom glagoljicom i bosančicom... i samo nekoliko njih latinicom..., svi pisani kurzivom i ... na papiru«.

Od otkrivenog 51 glagoljskog rukopisa Vjalova ističe 2 autentične datirane oporuke iz 15. i 17. stoljeća i skupinu propovijedi na teme evanđelja i biblije, s oznakama blagdana na koje se održavaju.

Osobitu važnost autorica daje rukopisima pisanim bosančicom, kojih je općenito sačuvano malo, a Lenjingradska državna biblioteka ih uopće do sada nije imala. Tih je rukopisa 18. Uglavnom su pisma, od kojih je osam zanimljivo ne samo s paleografskog i lingvističkog gledišta nego i s povijesnoga, jer otkrivaju veze (18. st.) između dviju naših zemalja, Bosne i Dalmacije, od kojih se jedna nalazila pod Turcima a druga pod Mlečanima.

---

¹ Početak napisa na fotografiji spominje i Ivan Milčetić u radu »Berčićeva zbirka glagoljskih rukopisa i štampanih knjiga u Lenjingradu«, *Radovi Staroslavenskog instituta*, 2/1955, str. 108.

Od 10 latiničkih dokumenata autorica izdvaja dva koji se odnose na Zadar. Prvi je poslanica poglavara dominikanskog reda Dalmacije Gregoriusa Anticvariusa iz 1555. na hrvatskom ili srpskom jeziku opaticama Sv. Dimitrija zbog neposlušnosti nekih sestara, a drugi naredba mletačkog providura Mora (iz 1762) stanovništvu Zadra i okolice da se pridržavaju građanskog i krivičnog zakonika, uvjeta trgovine itd., pisana paralelno talijanskim i hrvatskim jezikom.

Novootkrivene glagoljske i ćirilske rukopise koje je Berčić sakupio po Dalmaciji (većinom po zadarskim otocima) autorica smatra vrijednim interesa paleografa, lingvista i povjesničara, a o njegovoj zbirci više se ne može govoriti »kao o zbirci glagoljskih pergamentnih materijala već kao o glagoljskim i ćirilskim rukopisnim spomenicima«.

Osvrćući se kratko na glagoljske inkunabule Vjalova navodi da Javna biblioteka u Lenjingradu ima ukupno 36 naslova, od kojih je glavnina (33 izdanja) iz Berčićeve zbirke.

Raduje vijest da se rukopisni dio zbirke, čije je znanstveno značenje veliko, priprema za objavljivanje, pa će se njime učenjaci moći lako koristiti.

Mirjana Šokota

Описание старопечатных изданий кирилловского шрифта. Выпуск 1. Описание изданий типографии Швайпольта Фиоля. Составитель Е. Л. НЕМИРОВСКИЙ. Государственная ордена Ленина Библиотека СССР имени В. И. Ленина. Отдел редких книг, Москва 1979, 51 стр. + tabl. 1.1–1.8.

Državna biblioteka SSSR-a »Vl.I. Lenjin« u Moskvi zajedno s nacionalnim bibliotekama slavenskih socijalističkih zemalja i zajedno s velikim bibliotekama i arhivima u Sovjetskom Savezu pokrenula je složeni projekt za proučavanje stare slavenske tiskane baštine. Rezultat tih proučavanja treba biti: 1. izdavanje svodnog kataloga ćirilskih i glagoljskih knjiga od 15. do 17. st. i 2. opis izdanja pojedinačnih tiskara u kojima su se tiskale ćirilske i glagoljske knjige. Prvi rezultat toga projekta svakako je izdanje opisa ćirilskih knjiga tiskare Š. Fiola, koja je djelovala u Krakovu 90-tih godina 15. st. i koja je imala važnu ulogu u povijesti slavenskih kultura. Pripremio ga je ugledni sovjetski inkunabulist i voditelj Odjela rijetkih knjiga Državne biblioteke SSSR-a u Moskvi, Evgenij L. Nemirovski, poznat osobito po svojoj knjizi *Начало славянского книгопечатания* (Moskva 1971).

Nemirovski smatra da su u Fiolovoj tiskari tiskana četiri djela: *Oktoih* (ili *Osmoglasnik*), *Časoslov*, *Triod posni* i *Triod cvjetni* i ne prihvaća mišljenje da je Fiol tiskao još *Psaltir s vossledovaniem*, jer se ono ne može argumentirati. Psaltir

SLOVO

30

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG ZAVODA U ZAGREBU

ZAGREB 1980.

S L O V O

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG ZAVODA
»SVETOZAR RITIG«
Instituta za filologiju i folkloristiku, p.o. Zagreb

Izlazi jedanput godišnje

UREDNIŠTVO: 41000 ZAGREB, DEMETROVA 11

BROJ: 30

Urednički odbor:
ANICA NAZOR, MARIJA PANTELIĆ,
JOSIP TANDARIĆ

Glavni urednik:
ANICA NAZOR

Odgovorni urednik:
BISERKA GRABAR

Tehnički urednik:
JOSIP MILIĆ

Lektor tekstova na hrvatskom jeziku:
ZRINKA VUKOVIĆ

Korektori:
JASNA VINCE, JOSIP MILIĆ

Ovaj broj časopisa Slovo izlazi uz finansijsku pomoć Republičke zajednice za znanstveni rad SR Hrvatske, SIZ-VII.

Tisak: Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb, 1981.

Josip Broz Tito
1892 — 1980.

Josip Broz Tito lista faksimilirano izdanje Hrvojeva misala